

SZÁSZVÁROS ÉS VIDÉKE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Előfizetési árak:
Egész évre — — 240 L | Negyed évre — 60 L
Fél évre — — 120 „ | Egyes szám ára — 6 „
Nyilttér szavanként 6 L.

Alapította: ifj. Szántó Károly.
Felelős szerkesztő: Dr. BOCZ SOMA
Kiadóhivatal: „Szászvárosi Könyvnyomda Rt.“

Megjelenik minden vasárnap.
Mindennemű pénzküldemények a „Szászvárosi Könyvnyomda Rt.“ címére küldendők.
Hirdetések árszabály szerint. — Kéziratok nem adatnak vissza

Săcatura...

1927. október havában.

Avram Iancu birodalmában Topánfalvától északra egy kis község, 400 házzal, szerte-széjjel szórva az Aranyos két partján és az azt kísérő havasok oldalán és tetején, rengeteg fenyőerdők hazájában ahol buza, kukorica avagy burgonya nem terem. A hegyoldalon sem legelnek juhnyájuk, mert a tikasztó nyári hőség minden fűszálat leperzsel.

Csendes, szorgalmas, intelligens de szerény nép lakja ezt a vidéket. Önérzetesen mőcoknak vallják magukat, mint ahogy azt az erdélyi, a bánáti leszi ha azt mondja, én erdélyi, én bánáti vagyok. Ki ne ismerné őket, bármely országon láthatjuk mint bandukolnak nyugodtan, fáradtan egylovas kordélyuk mellett, mint viszik árujukat, fenyőfacsereiket vásárról vásárra.

Az országot lakói ők, mint valának annak idején — midőn egy ország határa nem volt még kínai fal — a drótos tótok. Hej be más világ volt akkor, midőn a jókarban tartott országutakon könnyen gördült tova fogatuk, midőn az állam erdeiből csaknem ingyen vihették a fenyőt, melyekből vidáman készítették a csereket, deszkát, zsendelyt, mert cserebe búzát, kukoricát, kenyeret hozott munkájuk, tellett cipőre, ruhára kalapra az egész családnak.

Azóta sok idő mult el. Áradások is voltak, az utak elmosva, rettenetes állapotban, melyeken kocsikázni Istenkisértés. Az állam erdeiből egy köbméter fa 70 lei, melyhez különböző taksák, bélyegek, képeslevelezőlapok járnak, végeredményben 300 leuba kerül köbmétere az erdőben. Ezt le kell vágni, le kell hozni, dongákat belőle készíteni, a fele hul-

ladék s hónapokig primitív eszközökkel gyártani a csereket. Hát ez még elég könnyű dolog.

De. — Egy kicsi száraz savanyu fekete kenyér a tarisznyában, egy nyalábra való széna a lovaknak 30—40 kissebb-nagyobb csere mint terű s megindul a népvándorlás. Igen, valóságos népvándorlás. Vége hossza nincs a kocsisornak, minden utorkolatnál újabb és újabb kocsik csatlakoznak az előbbiekhöz, ereszkednek le a Marosvölgyébe s ott szerte-széjjel válnak a világ minden irányába. Ép ily kifogyhatatlan végnélküli kocsisor a visszatérők, kevés buza, kukoricával megrakodva. Emberek, lovak vért izzadnak a rettenetes utakon. Hetekig, hónapokig bandukol ember állat, ott ahol épén éri az est, ahol az igavonó pária már nem tud tovább, esőben, sárban, hóban, zivatarban, ott éjjeleznek, pihennek s másnap tovább. Ez a jobb sorsra érdemes szorgalmas pép legnehezebb munkával tengeti életét, éli világát máról holnapra.

Agrárreform? Hát mit lehetett közöttük széljel osztani? Nincs arrafelé egy tenyérnyi föld ami megteremné a mindennapit. De mily egyszerűen lehetett volna őket kielégíteni. 1—1½ hold fenyő erdő egy-egy adófizető családnak az állami erdők végtelen rengetegeiből 20—30 évre biztosította volna emberi megélhetésüket. De az állam a magából nem ad, csak a máséból, ez könnyebb, ez egyszerűbb. De arrafelé a máséból nem adhatott, mert másról sem volt mit elvenni. De azért az adók terhei alatt ép oly nehezen nyögnek mint mi. Tíz esztendő, végtelen nyomasztó golgota járása kellett ahhoz, hogy a kormány fülébe jusson a jaj, hogy meglássa a feléje nyújtott kiaszott, csontos, nehéz munkától felcserep-

zett kezek néma segély kérését. És jöttek az ország nagyjai. És láttak és banketéztek és megindult a segélyakció, Főtt a drága málé, mely a népnek nem kellett, mert hiszen máshol olcsóbban és jobban tudta beszerezni. És adatott vagy két millió leu állami segély egy 200 kilométeres uthálózat rendbehozatalára. (Egy pár kilométerre ha futja.) És sok nyomoruság dacára kirendelik őket utak javítására és amellet 2—3 szoros utadót izzadnak keservesen szerzett keresményükből, ugyanazok utak javítására.

A világ legtermékenyebb aranybányái nem adnak elég munkát, nem árasztanak jólétet a kohók kialudva, a járgányok álmosan rozsdamartan dacolnak az enyészettel, a bányák bejáratai előtt ember magasságu a laboda, üresen sötéten tátonganak a nagy semmibe. Enyészet, enyészet az új bányatörvény nyomában.

A mőcök ege is borult, nyomasztóan nehezedik az örökös őszi köd a havasok rengetegeire, a völgyek viskóira. Vajjon mikor derül ki, vajjon mikor ujul fel a vidám dal, mely a megelégedést jelzi, vajjon mikor lesz vidám leányvásár Gainán, vajjon mikor fogsz vígan füttyörészve bandukolni szekered mellett ki a nagyvilágba, vígan megrakodva visszatérni az országutak végtelenségéből?

Majd barátom, majd akkor ha Te sem leszel népkisebbség saját hazádban mint mi, ha majd nem dul az áldatlan pártharc, ha majd a politika nem lesz jó üzlet, ha majd az önzetlenség üli diadalát, ha majd véres veritékkel szerzett adóilléink nem fognak politikai marodőrök feneketlen zsebeiben eltűnni, ha majd a sovinizmus az ostobaság bélyege lesz, ha majd állampolgár között külömbőség nem lessz, bármely nyelven dicsérje is az

A SZÁSZVÁROS ÉS VIDÉKE TÁRCÁJA.

Az erdélyi magyar protestáns kultura.

(Október 31-ére.)

Irta: Gergely Ferenc.

A reformáció 410 éves évfordulóján nekem jutott az a megtiszteltető feladat, hogy e felolvasás rendjén gyujtsam meg az emlékezésnek szövétnékét s az ünnepesti lángok világoskodó fényénél, emlékezzem meg a reformáció egyik legsajátságosabb örökségéről: az erdélyi magyar protestáns kulturáról.

Valami sekélyes vallási közömbösség, a liberálizmus befolyása alatt, nagyon hosszú időn át, azt a gondolatot termelte ki az emberek lelkében, hogy a protestántizmus nem egyéb a maga lényegében, mint egy kulturális tény és kulturaprogramm. E fölületes értékelés nagyon kényelmesen és filozófikusan a protestántizmusról lekoptatta azt a leglényegesebb vonást, ami a protestántizmusnak a legkarakterisztikusabb tartalma, t. i. vallásos oldalát teljesen figyelmen kívül hagyva,

a liberalizmus egyszerűen megelégedett annak kihangsúlyozásával, hogy a protestántizmus egy dogma ölé, szabadelvű szellemi tevékenység, tehát egy kulturaprogramm. Pedig a magyar protestántizmusnak is, mint minden más protestántizmusnak, előbb vallásos programmnak kellett lennie, hogy aztán olyan kulturaprogrammot is jelenthessen, melyre boldog büszkeséggel és dicsekedéssel tekintünk még ma is. Éppen ezért hangsúlyozva kell kijelentünk azt az igazságot, hogy a protestáns kulturát csak az érti meg igazán, aki tekintetbe veszi azt a vallásos mélységet s a protestáns kegyességnek azokat a hajszálygyökereit is megvizsgálja, amelyek táplálták s táplálják ma is e kultura ragyogóan fenéges alkotásait.

Az erdélyi protestáns kulturáról szólva, követeljük, hogy e sajátos kultura alapító hőseiről, ne az ugynevezett világi páthosz üres frazeológiával szónokoljunk, hanem pillantsunk a protestáns erdélyi magyar kultura bajnokainak mélyen a lelkivilágába s lássuk meg ott a vallásosságnak, az Isten által való

kiválasztottságnak alázatosságában, személyiségüknek igazi vallásos karakterét.

Bethlen Gábornak, a legnagyobb erdélyi fejedelemnek, ez a vallásosság adja pl. ajkaira ezeket a nagyszerű program-szavakat: „a mennyivel méltóságosabbá tétetett a fejedelem más embereknél, annyival nagyobb zélussal, háládatossággal tartozik szolgálni Istennek az ő nagy áldásaiért!”

A két nagy magyar fejedelmi kultur hős: Szt. István és Mátyás király mellett, a harmadik: Bethlen Gábor, az erdélyi magyar kultura hőse. E három közül Szt. István a középkori római katolikus keresztyén kulturának, Mátyás a renaissance, Bethlen Gábor a kálvinista protestáns kulturának a hőse. Meg kell állapítanunk itt, a történeti tények logikája mellett, hogy míg Szt. István kulturális alkotásait az államszervezésnek állítja szolgálatába s éppen ezért, — a katholicizmust mindig jellemző, — hatalmi erőszakkal is szolgálja, Mátyás pedig a renaissance humanizmusát fényes udvari falai közé szorítja s ez által exkluzíve betokozódik a nemzet

Urat, ha majd az otromba uszítók kénytelen kelletlen elbujnak a sötét éjszakába. Akkor, majd akkor lesz vidám a dal, fog elszállani a hűvös őszi köd, akkor majd akkor ragyognak egyformán az égboltozat milliárd csillagai, neked is, nekünk is, hazánk népkisebbségeinek.

F. E.

Látogatás a Breckner szappan és gyertya-gyárban.

A mi kis lapunk most igazán „szappan-szám“-má mosakodott, mert lám, egyszerre számol be a nyájas olvasónak a szappanhabos tűzoltásról és a szappangyártás helybeli hírességéről, a Breckner-féle szappan és gyertya-gyárról.

Azonban túl a bőségesen habosodó szellemességeken, melyekkel nyájas szászvárosi olvasóink — sokszor meg-meg dűröckölnek a téma-szegénységben feketélő lapocskánkat — ez alkalommal egy kissé fehérré változva, sietünk kijelenteni, hogy bizony mind a két szappan-cikkünk nagyon komoly dolog.

Szászvárosról nem igen tudunk fantáziánk szélesre sem igen terpeszkedő szárnyain érdekes riportokat közölni, mert nincs mit körülöpködni. Ami van, afőlt is három ragadozó madár kereng állandóan, lévén e kis bóbiskoló bagolyvárban egyszerre három hirharsona, amelyik vércsevívjogással lesi, hogy mit és hol foghat el aktuális téma gyanánt, — tolláskodó hevülettel, — a nyájas olvasó részére, hogy „tessék csak megemészteni!“

Most azonban nagy az örvendezés a magyar hirharsona légben repeső tollasai között, mert ez a második szappan-zsákmány igazán olyan valami, ami tulnőtt a bóbiskoló bagoly váracská vicinális lassuságu életének határain.

S ezzel benne is vagyunk a riporteri komolykodás kellős közepében, mert beléptünk a Breckner-féle szappan- és gyertya-gyárba. Előre is ki kell jelentenünk, hogy ez a gyár az egyetlen megingathatlan alapokon álló és megérdemelt jóhírnévvel dicsekedő produktív büszkesége Szászvárosnak. Az egyetlen olyan üzeme ennek a hihetetlenül maradi városkának, aminek határozottan jelentősége van közgazdasági és ipari életünkben, e vármegye határain túl is.

Ki gondolná, hogy milyen meglepő ered-

nagy egészével szemben, addig Bethlen Gábor nagyszerű iskola és kultur programjával, a magyar nemzet és magyar társadalom egészének szolgálatába állítja a protestáns kultúra egyetemes eszményeit, — az egyéni szabadság teljes tiszteletben tartásával. A Bethlen Gábor által megkezdett erdélyi magyar kultur-politika, ezért nyugszik a kultúra önértékiségének nagyszerű gondolatán. Ez a protestáns erdélyi magyar kultúra aztán állampolitikai eszközzé soha sem alacsonyodik le a fejedelmek korszakában, sem nem sajátított ki kiváltságolt személyek nagy uri passziójává, hanem közös kincse marad az egész társadalmi közösségnek. Bethlen Gábor s az erdélyi fejedelmek, ezzel a kis XVII-ik század beli, Erdélyt felülemelik a mai modern állameszményen, a jogállamon és ennek fölötté: kultur-állammá teszik. Olyan nagyjelentőségű tény ez, melynek értékelésére legyen elég csupán annyit említenünk fel, hogy e kultur állam a kulturát annyira egyetemessíti, hogy megalapítja pl. a román-grammatikai nyelvet és megteremti legeslegesőnek a román irodalom alapjait. A protestáns Erdélynek köszönheti a mai Románia nemcsak első nyelv és irodalmi emlékeit, de az első román könyvnyomdát is, melyet a balázsfalvi

ményekkel, sikerrel és nagy kereskedelmi paccal dicsekedik az az egészen kisszerűnek látszó gyáracská, amelyik nem is nagy terjedelemben, de a legkisebb zugnak is okos és céltudatos kihasználásával, annyi s oly kitűnő minőségű árut tud produkálni, hogy forgalma arányában — csak egyházi adót évente 18000 leut tud kifizetni a szász evang. egyháznak?!

Mikor beléptem egyszerű kapuján, tekintetem a régi, elsiratott céhvilágból maradt, vasrudon fityegő gyertya- és szappan-táblák cégéréen akadt meg. Igen, a céhvilágból maradt kegyeletes emlékei a híres erdélyi gyertyamártó iparnak, itt nem csupán unott emlékek a modern gépekkel dolgozó gyárban, hanem annak bizonyosságai, hogy a régi alapítás nemzedékeken át öröklődött és a szoliditás, megbízhatóság is folytatódik a régi időkből. A régi céhbéli cégér már előre hirdeti, hogy itten ösöktől örökölt morális industriát folytat a gyár és annak tulajdonosa. És ez a tény meglátszik, kiütözik a gyárnak minden részéből és produktumából s reám valósággal felüldítő hatással volt, hogy végrevalahára én is jelen lehetek egy olyan helyen, hol a szorgalom, tudás és akarat azért arathatott sikert és reális eredményeket, mert a nyugati kereskedelmi és ipari etikát nem dobta ki az örökségből — balkáni sablon szerint. Régi gépeit, a primitív kézi öntöket kicserélte ugyan modernekkal, de a régi ipari háznak erkölceit nem cserélte fel a „modern“ kereskedelmi és ipari erkölcsökkel. Lassan céltudatosan és komolyan haladt, fejlődött s ma már — remélnünk kell, — hogy egészen hatalmas ipari teleppé fog ujjaalakulni rövidesen. Hiszen raktárra sohasem tud dolgozni, mert kiváló minőségű áruját, valósággal szétkapkodják. Kristály szóda üzeme nem tudja ellátni pl. a tömeges rendeléseket, pedig, vagon számra kristályosítja érdekes kémiai eljárások mellett, nagy üsteiben, a marosújvári nyers ammonium szódát.

Meglepett a szük és kedvezőtlen fekvésű gyártelep példás tisztasága és az a tény, hogy noha büzös nyers anyagokkal dolgozik pl. a szappanfőző üzeme és a faggyunak, szappanaljnak általánosan tudott dolog, hogy penetráns büze van, én itt semmi bántóan kellemetlen szagot nem éreztem, mert kénsavas

vladikának az elsőtől az utolsó betűig, a magyar fejedelmek ajándékoznak. (Székely Páldi István.)

Azonban az önértékű protestáns kulturának is van egy rajta kívül álló, abszolút célja: Isten dicsőségének szolgálata. Tehát amennyiben önértékű, annyiban nem öncélú a kálvinista protestáns kultúra. „A kegyes vallásos csira hajtotta protestáns kulturának az Istenel való titokzatos életközösség mélységeiből, természetesen a fenséges isteni magasságok felé kellett törnie s a kiterjesztett erősséggel s a csillagok miriádjaival együtt hirdetnie elmulthatatlan dicsőségét!“ Az erdélyi kálvinista kulturának ez Isten felé törő lelkeségét, szemléletes erővel fejezi ki Bethlen Gábornak ama cimerrajza, mely a kálvinista prédikátorokat és maradékaikat örökös nemességre emelő fejedelmi diplomán látható: Egy szószéken oroszlán áll, előtte Biblia, egy égből leszálló angyal pedig kardot nyújt az oroszlánnak ezzel a büszke felhívással: „Arte et marte dimicandum!“ „Tudománnyal és fegyverrel küzdjünk!“ A fegyvert az erdélyi kálvinista fejedelmek soha sem keresték, csak elfogadták Isten angyalának kezéből s mikor elfogadják a fegyvert, nem az öncélú, nagyra-törő hatalomért forgatják azt, hanem a lelki-

eljárással a nyers faggyuféléket — teljesen szagtalanítják. A gyertyagyártás igazán érdekes és ajánlom, hogy nyájas olvasóim is tekintsék meg! Valósággal gyönyörködni fognak benne. Nagyon szép és tiszta helyiség a gyertyagyár, hol öntik, hegyezik és csomagolják a különféle nagyságu és minőségű gyertyákat. A viaszgyertya és egyházi gyertya készítés — az meg tisztára mozi látványosság. Sajnálom, hogy mindezekről — helyszüke miatt — nem számolhatok be s a pipere-szappan gyártás titkait sem árulhatom el.

Tessék a szappangyártás helyszínére menni, ott a legkedvesebb előzékenységgel és igazi polgári közvetlenséggel ugyanis elfogják magyarázni az érdekesebb dolgokat Breckner gyártulajdonos és kedves felesége. Mert a dolog ott úgy megyen — s ez titka a szászvárosi egyetlen dicsekedésnek, — hogy nemcsak a tulajdonos, hanem a felesége is, ki izig-vérig uriaszony, reggeltől napestig a legkomolyabb és legnehezebb munkában töltik el napjaikat a gyár helyiségeiben s az árudában. Ez pedig nagy szó, de nagy kiváltság is a mai munkakerülő, pipiskedő és graszszáló, gamat világban!

Riporter.

HIREK.

Az iskola

templom, hol az ártatlan gyermeklélek megteszi az első lépést az Élet szépségei felé. Templom, mert az ott tanult betűn keresztül Isten nagyságának, kegyelmes hatalmának végtelenségét tanulja meg. Templom, mert az iskolán keresztül megismeri az embert a maga gyarlóságában, megismeri a természetet a maga nagyszerűségében. Templom, mert az ott tanult szép és jón keresztül, könnyebben megtalálja az Istent s fordul el a rossztól. Kisebbségi sorsunkban pedig nagy, erős, bástya, mert ott véssődik be lelkébe, az első betűn keresztül, a magyar lélek eltörölhetetlen éles-séggel, kitéphetetlen erősséggel. Magyar-ságunknak nincs más ments-vára, közös küzdelmeinknek nem lehet más célja, mint megtartani, amit törvény szigora, lélekkufárok lelkiismeretlensége, még nekünk meg-hagyott. Nekünk templomok templomává kell avatnunk minden egyes iskolánkat,

ismereti szabadság és az erre épült kultúra érdekében — egyedül Isten dicsőségére használják.

Az erdélyi fejedelmek örökös tusáiról mondja egy kiváló történészünk: „Ilyen mélységesen kegyes, tehát keresztényi, ilyen hősiiesen aktív, tehát kálvinista volt az erdélyi protestáns kultúra kibontakozása.“ Az erdélyi kulturát előbb a gyulafehérvári akadémia, későbbi helyén: nagyenyedi Bethlen kollégium irányítja abban a szellemben, melylyel azt Bethlen Gábor megalapítja: enciklopédikus tudással s mélyen vallásos programatizmussal, melyeknek ősi gyökérszállai: az ősi reformatori missiói, teremtő kegyesség. Ezt a protestáns kultur eszményt szolgálta mindenestül az az iskola, melyre maga Bethlen Gábor is úgy nézett, mint országa tüzhelyére, mert innen áradt ki a többi kollégiumokba is az a világosság, az a megindítóan erős vallásos hit-tudat, amelyik mint speciális erdélyi kultur eszmény, ott élt még a 19-ik század egyik-másik kálvinista papjának, professorának lelkében, aki „muzeumban“ egyaránt áldozott különböző tudomány ágaknak, még pedig, úgy, hogy e kulturális áldozatának tüzeit bibliai keresztényen kegyessége élesztette.

(Folyt. köv.)

erőnket meghaladó áldozatokkal kell védelmére tömörölnünk. Nem elég itt a szó, tettek kelljenek, melyek jótékony segítséggel hóna alá nyulnak a nehéz körülmények között küzdő tanító mestereinknek. Az iskola magyarságunk életének forrása, melyből tisztán kell feltörjön a magyar élet vize, hogy táplálja és megtartsa a jövő generációjában a hitet a faj iránt, melyből származott, mely ezer éven keresztül viharok zugásában megtörve és megfogyva bár, de megmaradt, hogy éljen, mert az ősök vére s a mi szenvedéseink, oly áldozatok, melyekből csak diadalmas jövő születethetik. De hogy mindezek az áldozatok gyümölcsöt teremjenek, de hogy a kiöntött, drága magyar vér, az elhullajtott tenger könny megtermékenyítő valóság legyen, oda kell hordanunk iskoláink szent oltárához mindenünket, munkánkat, álmatlan éjjeleinket, verejtékes nappalunkat, energiánkat, akaratunkat, hitünket reményeinket minden szeretetűnket.

Siessetek! Talán nem késtünk el, bár az iskoláink felett megkongatott harang szavából: a pusztulás beszél, de ennek a haragnak a szava lelkiismeretünk ébresztője is kell legyen, mely csatarendbe állít és hű oltalmazóul rendel. Megértésünk a cél fontosságával szemben forrasszon össze egy testté s egy lélekké s tegye iskoláinkat a mi dédelgetett szemünkfényévé, melyben benne ragyog a mi megkinzott életünknek még megmaradt minden öröme, minden hite s minden reménye. —b—

— **Halálozások.** Özv. Bartók Györgyné, Erdély volt református püspökének, a szászvárosi eklézsia volt I. papjának özvegye, életének 75-ik évében október 29-én Szegeden meghalt.

Gyöny Istvánné szül. Reinhardt Mariska, m. hó 30-án este 11 órakor, életének 52-ik évében hirtelen elhunyt. Temetése f. hó 1-én d. u. 3 órakor ment végbe a róm. kath. egyház szertartása szerint nagyszámu gyászoló közönség részvétele mellett.

Egy becsületes, szorgalmas, munkában kifáradt élet tért f. hó 3-án örök pihenőre: Szász Károly ny. városi levéltárnok életének 70-ik évében meghalt. Temetése f. hó 5-én d. u. 3 órakor lesz.

Weiszhausz Vilmos m. hó 31-én éjjel 12 órakor, 60 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése f. hó 2-án délután 3 órakor ment végbe az izr. egyház szertartása szerint nagy részvét mellett.

— **A róm. kath. Népszövetség** november hó 13-án tartja IX-ik vallásos- és kulturstélyét a róm. kath. iskola nagytermében, a következő műsorral: 1. Pápai himnus, közének. 2. Mária dicsőítése, előadja Táborosky Clarisse. 3. Az érelmeszesedésről felolvas dr. Sváby Ferdinánd ur. 4. Németül szaval Ziernstein Adél urleány. 5. Élőkép, Jákob látomása. 6. Népdalok, éneklí a dalárda. 7. A nagyot hallók. Kacagató jelenet 1 felvonásban, előadják: Borzá Lászlóné urnő, Riebel Annus, Schrammer Vilma és Fülöp Böske urleányok. Minden érdeklődőt szívesen fogad a rendezőség.

— **Táncestély.** F. hó 13-án a Transsylvania színháztermében Erna Hamrodi tánc-tanárnő, Hilde Kellner és Arthur Stamp klasz-zikus táncestélyt rendeznek.

Végre megszólalt a muzsikaszó:
a „**Transsylvania**“-ban
Bodoczky — Duma zenekara muzsikál.

— **A hősök temetőjének** bekerítése a város feladata lett volna, azonban a polgármesternek sikerült kieszközölni, hogy az egész munkát anyaggal együtt a katonaság adja s így a város tetemes költségtől szabadul.

— **A járásbiróság az új kollegiumban** helyezkedik el ideiglenesen. A halaszthatatlan ujjáalakítás miatt, a helybeli járásbiróság köztudomás szerint, a szó-szoros értelmében fedél nélkül maradt s ezzel az igazságszolgáltatás menetének folyamatossága — valósággal megakadt. E rendkívül káros fennakadás, — örömmel jelentjük — végre kiküszöbölhetővé lett, mert a járásbiróság ideiglenesen hajlékba talált az új kollegium épületének alsó során, 7 kényelmes szobában. A Kún-kollegium előjárósága ugyanis, a közérdekre való tekintetből, nagyon humános feltételek mellett átengedte a járásbiróság részére a szükséges helyiségeket. Az ideiglenes költözködést, mire e sorok megjelennek, már be is fejezte a járásbiróság.

— **A kaláni vasgyár égése.** Október 31-én éjjel a kaláni vasgyár gépháza és mintaraktára rövidzárlat által keletkezett tűz következtében teljesen megsemmisült. A tavaly üzembe helyezett gépház és villanyüzem a virágzó gyártelep szívet képezte s most teljes téllenségre kényszeríti a pusztító tűz az egész telepet. Megbecsülhetetlen és szinte pótolhatatlan értéket képviselt a mintaraktár. A kár egyrésze biztosítás útján megtérül. Kalán munkássága a legnagyobb kétségbeeséssel néz kereseti lehetőségétől megfosztva a tél elé.

Kották, a legújabb slágerek kaphatók a Szászvárosi Könyvnyomda Rt. könyv- és papírkereskedésében.

— **Leszerelés előtt ütötte el a vonat.** E hó 31-én, hétfőn Bakos János 92-ik gy. ezredbeli katonát a szászvárosi állomáson elütötte egy tolató tehervonat. A szerencsétlen katona az ezred tűzifájánál teljesített őrségi szolgálatot és hogy egy kis menázi pótlóra szert tehessen, azért krumplit segített bevaggonirozni Andrae volt szászvárosi polgármesternek. Éppen a krumplis vagon ajtójában állott mikor a tolató tehervonat a keresztvágány előtt álló, szűk térközön — szabályellenesen — a krumpli rakománnyal telt vagon elé szaladt és a szerencsétlen katonának fejét teljesen összelapította s a borzalmasan összeroncsolt fiu, azonnal szörnyet halt. A szerencsétlen magyar fiu aradi születésű róm. kath. vallású, kötélverő segéd volt s egyetlen fia hadiözvegy édesanyjának, kit, mint családfentartót éppen a napokban várt haza özv. édesanyja, mert e hó 16-án véglegesen leszerelt volna.

Aki birtokot, birtokbérletet, házat, villát, vállalatot **venni** vagy **eladni** akar, avagy **kereskedelmi, személyi** vagy **bármily magánügyek** (utlevél megszerzés, visumozás stb.) elintézését kívánja — bármely városban — megfelelő **napidij és vasutiköltség** megtérítése ellenében, az bizalommal **keresse fel**

PAP ANDRÁS

ex rendőrkapitányt,

Orăștie-Szászváros

Str. Eroilor (Alsómajor-utca) No. 13.

NB. Levélbeli megkeresésekre, bélyeg csatolása mellett, pontosan és azonnal válaszolok. 40 2-4

— **A havasi zsilip,** mint értesültünk a jövő héten elkészül s ennek következtében, ha az idő kedvezni fog a fausztatást azonnal megkezdheti a város.

— **Fürdőrend.** A helybeli kádfürdő bármely csütörtök, péntek, szombaton egész nap és vasárnap délelőtt, a gőzfürdő urak részére bármely szombaton délután van nyitva. Gőzfürdő hölgyek részére november hó 17-én csütörtökön délután.

— **A városi tanács** összeállította azoknak a szegényeknek jegyzékét, akik ingyen galyfát fognak kapni az idén. Az érdeklődők a városi erdészeti hivatalba forduljanak tudakozódásukkal.

— **Gyermekparalízis** és egyéb ragályos betegségek meggátlása csak akkor biztos, ha kezeinket „Alba-lulia“ fertőtlenítő szappannal mossuk. Kapható Graffius gyógyszerárban.

Köszönetnyilvánítás.

Ez uton mondunk hálás köszönetet mindazoknak, akik mélységes gyászunkban részvétükkel igyekeztek fájalmunkat enyhíteni.

Gyöny István és fia.

Víz helyett szappanhabbal oltják a tüzet

Az utóbbi időben a német tűzoltóság gyakran oltott el szappanhabbal olyan tüzeket, amelyeknél a rendes oltási eljárás csütörtököt mondott. A habbal való oltás a technikát nagy lépéssel vitte előre. A víz immár nem az az egyetemes tűzoltószer, aminek ősidők óta tekintették. A víz egyébként is hatástalan marad bizonyos tűzmeneknél. Ha folyadékok és gázok gyultak ki, akkor a lángokat csak homokkal lehetett elfolytani. Aminthogy nem szabad vízzel oltani a villamos vezetékeken támadt tüzeket sem. Ha tűzveszélyes folyadékok, mint pl. ásványolajok és ezeknek keverékei égtek nagy kiterjedésben és így a tűz óriási területre harapódzott el, a tűzoltóság igen nehéz helyzetben volt; vagy engedte kiégni a tüzet és csak arra szorított, hogy a lángoknak szilárd testekre való átharapódzását akadályozza meg, vagy pedig nagy kocsiakománnyokban hordatott homokot a tüzhöz, ami azonban nagy idővesztéssel járt és csak rendkívüli nehézségekkel volt lehetséges. Amikor a napokban Berlin északi részén, egy gyári telepen, nagy olajquantumok égtek lánggal, igen nagy bajok támadhattak volna, ha a tűzoltóságnak előbb homokot kellett volna odaszállítani. Így inkább szappanhabbal folytotta el a lángtengert. Ennek fehér, hűvös takorója alatt az izzó zsarátnok egész rövid idő alatt kihamvadt, akár csak ha hólepel borította volna.

A habnak fő alkotórésze a saponin, ugyanaz a saponin, amely a limonádét is habossá teszi. A hab könnyebb a benzinnél, olajnál, kátránynál és egyéb tűzveszélyes folyadékoknál; a víz nehezebb, lemerül és hátán vidáman ég az ásványolaj. Ezzel szemben a hab ráfekszik az égő folyadékra, elzárja a tüzet tápláló levegőt és egyszerűen elfojtja a lángokat. A hozzávegyített szénsav elpárologása lehűti a habot és ezzel az égő anyagokat is. Órák hosszat marad meg a megmerevedett hab az eloltott folyadékon, amely ennél fogva nem gyulladhat ki újra. Később azután eltávolítható a szappanhab. A szesz égésénél azonban a habot nem lehet alkalmazni mert az alkohol megakadályozza a hab képződését.

A berlini tűzoltóság ezidő szerint öt kisebb habgenerátorral dolgozik. Azonkívül három nagy készüléket vett át kölcsönképpen kipróbálásra. A készülékeket a következőképpen kezelik: A víztartóhoz csatolt motorfec-

kendőről tömlővezetékét huznak, amelybe a generátort bekapcsolják. Fent beöntik a szappanhapot, amely elkeveredik az alól átfolyó vízzel. A tömlőnek abból a részéből, amely a tűz helyére vezet, percenként 3000 liter, nagyobb készülékekből 7—8000 liter hab ömlik ki. Egy 15 kilós doboz ilyen habporból 10 négyzetméter területet 10 cm. magas habbal lehet beborítani.

A szappanhabbal való oltás bevezetésére a tűzoltóságot az indította, hogy egyre több azoknak a telepeknek száma, amelyeken olaj és kátrány van felraktározva. Egyre nagyobb is a veszély, hogy ezeken valamikor olyan tüzesetek támadhatnak, melyek ellen az eddigi oltási eljárások egyszerűen nem alkalmazhatók. Bár sok üzem, olajtanktelepek, nagy garageok, kátrányfőzők, festékgyárak stb. lehetőleg tűzbiztosan épültek és ezeket részben haboltási készülékekkel is látták el, azért mégsem kerülhetők el, miként a tapasztalat mutatja, a tüzesetek. Ugyanezért a tűzoltóság valamennyi kocsijait felszerelteti generátorokkal. Csak ha majd valamennyit ellátták ilyen készülékkel, akkor kerül sor öt nagy generátor beszerzésére, amelyeket szükség esetén ráakasztanak a víztartó-kocsira és úgy szállítanak a tűz színhelyére.

A habot, mint tűzoltó-szert egyébként már a hetvenes években említi egy angol könyv. Ezt az eljárást magát valószínűleg ennek a műnek a behatása alatt találta fel egy orosz mérnök. Szabadalmát azután Németországban tökéletesítették. Érdekes, hogy a háború vége felé a német főhadiszálláson kísérleteket tettek, arra, hogy lángbaborult repülőgépeket automaticen oltsanak habbal. A háború befejezése miatt ezek a kísérletek akkor megakadtak. Ma már arra is gondolnak, hogy a jövőben minden nagyobb tüzet, még a tetőtüzeket is, nehogy az oltásra használt viz károkat hozzon, szappanhabbal oltanak.

Csalhatatlan módszer.

A kávéházi törzsasztalnál két elkeseredett férfi szürcsölgeti a feketét.

— Az én feleségem még véletlenül se mond igazat. Ha süt a nap, rámondja, hogy esik, de ezt olyan meggyőződéssel állítja, hogy kénytelen vagyok még az esernyőmet is magammal vinni.

— Öregem, jegyezd meg, az asszony csak egy esetben mond igazat...

— Mikor?

— Ha hallgat.

— De hiszen ha hallgat, akkor nem mond semmit.

— Az igazat az asszony sohase mondja, hanem elhallgatja.

— Csakogy nekem már van egy módszerm, amellyel mindig tudom, hogy hányadán állok. Egyszerűen pont az ellenkezőjét hiszem el annak, amit hazudik. Ha például azt mondja: nézd kérlek, ennek a Lujzának milyen fürtelemes kalapja van, akkor én már tudom, hogy Lujzának van a föld kerekésége a legszebb kalapja. Vagy teszem fel azt mondja: ebédre palacsintát sütök, mert tudom, hogy szereted, akkor mérget veszek rá, hogy ebédre barátfüle lesz, amit utálok. Vagy azt mondja: kérlek, ezt a Jenőt én ki nem állhatom, akkor egészen bizonyos, hogy Jenő az ő legujabb szerelme, jó lesz résen lenni. Hát látod, így aztán én a feleségemmel mindig tisztában vagyok. Ez a módszer csalhatatlan.

— Irigyellek, pajtás.

— Próbáld meg te is.

— Hiába próbálom, nálam nem vezet eredményre.

— Miért?

— Mert az én feleségem már ismeri a módszert és ha hazudik, mindig olyat mond, aminek még az ellenkezője se igaz.

Cenzurat: de Liviu Herlea, Polițai.

„ERZSÉBET“-MOZI A KONVIKTUSBAN.

Alapítva 1911-ben. — Ig. váll. Neuvirth György.

Ma vasárnap, f. év november 6-án délután 4³⁰ és este 8³⁰ órakor:

Házassodjunk (Gasthof zur Ehe)

Szerelmi történet, írta Fedor Zobel Titz.
Főszereplők: Märy Kid, Elga Brink,
Livio Pavanelli.

És a kíséző műsor.

Kiadó egy csinosan butorozott szoba
Str. Avram Iancu (Sétatér-utca) 5.
szám alatt. 41 1—3

Kiadó a Főtéren egy 3 szobás komplett lakás, mely azonnal elfoglalható.
Értekezhetni Bisztricsányi Ernőnél.

Férfi télikabát, szép és jó, eladó. Ára 4400 leu. Str. Gheorghe Barițiu No. 1. 39 2—2

Légköri zavarok nem bántják,
s a legtökéletesebb
műélvezetben lesz része, ha

Parlophon grammaphonon Parlophon lemezekről

hallgatja otthonában a világ legnagyobb művészeit.

E világhírű márka gyártmányai feltűnő olcsó árban a „Szászvárosi Könyvnyomda Rt.” papirkereskedésében kaphatók

Kootz Rudolf

bőrkereskedése (gyári lerakat)
Orăștie-Szászváros.

Állandóan raktáron: bőr, talp, bocskor, cipőkellékek és cipész-szerszámok a legolcsóbb napi árak mellett. Mindenféle

kész cipők

(gummi-cipők is), női és férfi táskák original gyári árakon kaphatók. 31 5—13

Eladó ház.

Szászvároson, Strada Titu Maiorescu 15. számú ház, mely áll: 4 szoba, konyha, kamara, üvegezett veranda, pincé, az udvarban istálló, szin és kut, külön elkerített szép kertből, az összes szoba- és egyéb butorokkal együtt szabad kézből eladó. A lakás azonnal átvehető. Bővebb felvilágosítás nyerhető 38 2—2

IOSIF MORANCIU

háztulajdonosnál fenti szám alatt.

Értesítés!

Van szerencsém a n. é. közönség szives tudomására hozni, hogy

Vas-, festék- és fűszer-
áru raktáramat

leszállított árban árusítom. A n. é. közönség szives pártfogását kérve, vagyok kiváló tisztelettel: 36 2—3

El. Stern

Nincs a megyében napilap,

s így a megyei vonatkozású eseményeket, személyi és egyéb híreket, rendeleteket s üzleti vonatkozású hirdetéseket

csakis a megyében megjelenő ujságokból olvashatja.

Rendelje meg a 15 év óta fennálló s a megye minden részébe járó

„Szászváros és Vidéké“-t

Előfizetési ára: Egész évre 240, félévre 120, negyed évre 60 leu. Hirdetési olcsók!